

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Νομικής, Τομέας Δημοσίου Δικαίου

Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Δημοσίου Δικαίου
Συνταγματικό Δίκαιο
Διδάσκων : Καθηγητής κ. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος

ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Ευρωπαϊκό Σύνταγμα – το συνταγματικό θεμέλιο προσχώρησης της
Ισπανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση»**

ΟΛΓΑ Ι. ΒΟΓΙΑΤΖΗ

Πέμπτη, 8 Ιανουαρίου 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1) Η πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση
- 2) Ευρωπαϊκό Σύνταγμα
  - α. Ιστορική πορεία προς τη δημιουργία του πρώτου Ευρωπαϊκού Συντάγματος.
  - β. Περιεχόμενο Σχεδίου Ευρωπαϊκού Συντάγματος
  - γ. Σημασία και συνέπειες θέσεως σε ισχύ του πρώτου Ευρωπαϊκού Συντάγματος
  - δ. Πρόσφατες εξελίξεις – αποτυχία Διακυβερνητικής Διάσκεψης Βρυξελλών
  - ε. Τίς πταίει ;
- 3) Ισπανία
  - α. Προσχώρηση Ισπανίας στην Ε.Ο.Κ (Ε.Ε) - Ιστορική αναδρομή
  - β. Συνταγματικό θεμέλιο της προσχώρησης της Ισπανίας στην Ε.Ε στο Ισπανικό Σύνταγμα της 27^{ης} Δεκεμβρίου του 1978
  - γ. Απόφαση της 1^{ης} Ιουλίου 1992 του ισπανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ
  - δ. Επιπτώσεις της απόφασης του Συνταγματικού Δικαστηρίου
- 4) Συμπεράσματα
- 5) Περίληψη
- 6) Νομολογία (με σχόλια)

1) Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

Επί αιώνες η Ευρώπη αποτελούσε θέατρο συχνών και αιματηρών πολέμων. Από το 1870 έως το 1945, η Γαλλία και η Γερμανία συγκρούστηκαν τρεις φορές με βαρύτερες απώλειες σε ανθρώπινο δυναμικό. Αρχισε να δημιουργείται σταδιακά η πεποίθηση στους ευρωπαίους ηγέτες, ότι ο μόνος τρόπος να συμβιώσουν ειρηνικά μεταξύ τους, ήταν να ενωθούν οικονομικά και πολιτικά.

Το 1950 ο Γάλλος Υπουργός Εξωτερικών Robert Schuman πρότεινε την συνένωση των βιομηχανιών άνθρακα και χάλυβα της Δ. Ευρώπης. Το 1951 δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ανθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) με έξι μέλη: Βέλγιο, Δ. Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ιταλία και Κάτω Χώρες. Όργανο λήψεως των αποφάσεων υπήρξε ένας υπερεθνικός φορέας, η «Ανώτατη Αρχή», με πρώτο πρόεδρο τον Jean Monnet. Το 1957, οι χώρες αυτές υπέγραψαν τις Συνθήκες της Ρώμης, με τις οποίες ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ) και η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), με στόχο τη μεταξύ τους κατάργηση των εμπορικών φραγμών και τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς. Το 1992, με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ εισηχθη η οικονομική και νομισματική ένωση της Ευρώπης (ΟΝΕ), με απότερους στόχους το κοινό νόμισμα, την ανάπτυξη κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής και την εδραίωση του θεσμού του Ευρωπαίου πολίτη, παράλληλα με την εθνική υπηκοότητα. Με την προσθήκη αυτή της διακυβερνητικής συνεργασίας στο υφιστάμενο «κοινοτικό» σύστημα, η Συνθήκη του Μάαστριχτ δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

2) ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

α. Ιστορική πορεία προς τη δημιουργία του πρώτου Ευρωπαϊκού Συντάγματος

Το Δεκέμβριο του 2000 η σύνοδος Κορυφής της Νίκαιας οδήγησε στη θέσπιση της Συνθήκης της Νίκαιας, με την οποία ετέθησαν οι βάσεις για την επίτευξη της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, με τη δημιουργία μιας διευρυμένης Ευρώπης, που θα αποτελέσει παράγοντα σταθερότητας και πρότυπο για τη νέα παγκόσμια τάξη. Το Δεκέμβριο του 2001 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάκεν αποφασίστηκε η σύγκληση της **Ευρωπαϊκής Συνέλευσης (Convention)** για το μέλλον της Ευρώπης, κρίνοντας ότι αυτή βρισκόταν σε μία κρίσιμη καμπή της ιστορίας της. Η Συνέλευση άρχισε τις εργασίες της την 1/ 3/ 2002, υπό την προεδρία του Valery Giscard d' Estaing, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την αναδιάταξη των Συνθηκών και την εκπόνηση ενός συνταγματικού κειμένου, για τη διευρυμένη Ευρώπη των 25 και πλέον μελών. Η Ευρωπαϊκή Συνέλευση αποτέλεσε την ευρύτερη και ουσιαστικότερη προσπάθεια μεταρρύθμισης της Ε.Ε, καθώς οδηγεί στην επανίδρυσή της, στη βάση ενός Συντάγματος, και συνιστά, πράγματι, μοναδική εξέλιξη στην πενήνταχρονη ιστορία της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Τον Ιούνιο του 2003 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης, στα πλαίσια της ελληνικής προεδρίας, παρουσιάστηκε από τον πρόεδρο της Convention το σχέδιο του συντάγματος, το οποίο εγκρίθηκε με ευρεία συναίνεση στην Ολομέλεια, στις 13 Ιουνίου 2003, ως το βασικό κείμενο για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη, που θα ετοιμάσει το τελικό Σύνταγμα της Ε.Ε. Η ευώδοση ενός τέτοιου εγχειρήματος, με την ομόφωνη αποδοχή και επικύρωση από τα κράτη-μέλη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, θα σήμαινε τη γέννηση της πολιτικής Ευρωπαϊκής Ένωσης.

β. Περιεχόμενο Σχεδίου Ευρωπαϊκού Συντάγματος

Το σχέδιο αυτό αντικαθιστά τις Συνθήκες που έχουν συσσωρευθεί στα πενήντα χρόνια, καταργώντας, στην ουσία, και επανιδρύοντας την Ε.Ε. Αποτελείται από τέσσερα μέρη. Το πρώτο μέρος είναι το το

κατεξοχήν συνταγματικό. Σε πενήντα εννέα διατάξεις ορίζει την ίδρυση της Ένωσης, τις αξίες της, τους στόχους της και την κατανομή των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών και της ένωσης. Επίσης, θεσπίζει τα όργανα, τα μέσα άσκησης των ανατεθειμένων αρμοδιοτήτων, το δημοσιονομικό πλαίσιο ακθώς και τις διατάξεις περί συμμετοχή στην ένωση. Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνεται ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ενώ το τρίτο εμπεριέχει διατάξεις που αφορούν τις πολιτικές της Ένωσης. Τέλος, το τέταρτο μέρος περιέχει τις συνήθεις τελικές διατάξεις.

γ. Σημασία και συνέπειες θέσεως σε ισχύ του πρώτου Ευρωπαϊκού Συντάγματος

Στόχος του συνταγματικού αυτού κειμένου είναι η βελτίωση του ευρωπαϊκού συστήματος και η, συνακόλουθη, μετεξέλιξη της Ε.Ε σε πολιτική ένωση ομοσπονδιακού και δημοκρατικού χαρακτήρα, που θα στηρίζεται στο κοινοτικό πρότυπο, με ισχυρούς και δημοκρατικά νομιμοποιημένους θεσμούς διακυβέρνησης. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται μέσω των ακόλουθων ρυθμίσεων : πρώτον, με την ορθή κατανομή των αρμοδιοτήτων, καθώς επιτρέπει στους πολίτες να αντιλαμβάνονται την κατανομή των ευθυνών μέσα στην Ε.Ε και πώς παράγονται οι νόμοι της. Δεύτερον, με τη δημιουργία μηχανισμού ελέγχου της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας, μέσω της πρόβλεψη άμεσης συμμετοχής των εθνικών κοινοβουλίων. Τρίτον, με τον περιορισμό του αριθμού των κοινοτικών πράξεων από δεκαπέντε σε έξι, θεσπίζοντας ως γενικό κανόνα την έκδοση των ευρωπαϊκών νόμων και των νόμων-πλαisiών με κοινή ψήφο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου Υπουργών. Τέταρτον, με την απονομή νομικής προσωπικότητας στην Ένωση. Πέμπτον, με την εξάλειψη της δομής των πυλώνων και, τέλος, με την απλούστευση της ορολογίας, όπως είναι για παράδειγμα η αλλαγή των ονομασιών των οδηγιών και των κανονισμών.

Το περιεχόμενο του σχεδίου για το Σύνταγμα της Ευρώπης είναι πίο κοντά στους πολίτες της Ένωσης. Πρώτα απ' όλα περιέχει μία κοινωνική ρήτρα, που αναφέρεται σε θέματα εργασίας, δημόσιας υγείας, υποστήριξης των ομάδων που αποκλείονται ή περιθωριοποιούνται από το μεγαλύτερο μέρος του κοινωνικού συνόλου. Επιπλέον, στο σχέδιο ενσωματώνεται και η Χάρτα Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, που θα ενισχύσει την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη δημοκρατία και την ισότητα όλων των κοινωνικών ομάδων. Με την συμπερίληψη του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, με τα νέα κριτήρια της διαφάνειας και την επέκταση της διαδικασίας της συναπόφασης θα έχουμε μία Ευρώπη πίο δημοκρατική, σε θέση να προστατεύσει τα δικαιώματα των πολιτών.

Το σχέδιο αυτό, εφόσον ψηφιστεί και τεθεί σε ισχύ, θα αποτελέσει το πρώτο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, από το οποίο θα απορρέει ένα σύνολο κανόνων με υπερσυνταγματική ισχύ. Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα συνδέεται στενά με την ενοποίηση της Ευρώπης, της οποίας αποτελεί το επιστέγασμα. Η Ε.Ε, ως διακρατικός οργανισμός, εξεπλήρωσε το σκοπό της ίδρυσής της, έφτασε στην ακμή, στην κορύφωση της ύπαρξής της. Κλήθηκε, επομένως ή να συνεχίσει την πορεία της ως έχει, οδηγούμενη, κατά τη φυσική πορεία των πραγμάτων, στην παρακμή ή να μετασχηματιστεί σε ομοσπονδιακό κράτος, υιοθετώντας ένα Σύνταγμα, το οποίο θα οικοδομεί μια νέα έννομη τάξη βασιζόμενη σε ένα αποτελεσματικό πολύπλευρο σύστημα. Η Ε.Ε επέλεξε να διαδραματίσει **πρωτεύοντα ρόλο στη διεθνή σκηνή**, αποκτώντας μια ισχυρή παρουσία, ιδίως μέσω της πρόσκτησης νομικής προσωπικότητας, και να λειτουργήσει ως υπερδύναμη – αντιστάθμισμα στην παγκόσμια υπεροχή των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Επιλέγοντας τη δημιουργία συνταγματικού κειμένου θα αναχθεί, συνακόλουθα, σε κρατική οντότητα, σε μόρφωμα ομοσπονδιακού τύπου, με νομοθετική και

δικαιοπαραγωγική εξουσία. Τα κράτη- μέλη θα αποκτήσουν τη μορφή ομοσπόνδου κράτους με περαιτέρω μείωση της εθνικής τους κυριαρχίας. Ευρωπαϊκό δίκαιο και εθνικά δίκαια θα αποτελούν μία ενιαία έννομη τάξη, κατ' εφαρμογή της μονιστικής αρχής. Στη νέα τάξη, προστίθεται μία επιπλέον βαθμίδα κανόνων δικαίου, αυτή του ευρωπαϊκού συνταγματικού δικαίου, που θα τίθεται στην κορυφή της πυραμίδας, ενώ το εθνικό σύνταγμα θα πάψει αν αποτελεί *suprema lex*.

Η θέσπιση του ευρωπαϊκού συντάγματος αποτελεί πρωτογενή άσκηση συντακτικής εξουσίας. Πρόκειται για μία διαδικασία που υπερβαίνει τα όρια της συνήθους αναθεώρησης. Έχουμε τη δημιουργία ενός Συντάγματος εξ υπαρχής, γεγονός που κανένας εθνικός συντακτικός νομοθέτης δεν μπορούσε να προβλέψει, ώστε να συμπεριλάβει στο Σύνταγμά του μία τέτοια διαδικασία.

δ. Πρόσφατες εξελίξεις – αποτυχία Διακυβερνητικής Διάσκεψης Βρυξελλών

Βάσει των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης, η Ιταλική Προεδρία, που ανέλαβε τον Ιούλιο του 2003, συνεκάλεσε τη Διακυβερνητική Διάσκεψη στη Ρώμη, σε επίπεδο αρχηγών των 25 κρατών-μελών, τον Οκτώβριο του 2003, η οποία ολοκλήρωσε τις εργασίες της στις 12-13 Δεκεμβρίου 2003, στις Βρυξέλλες. Η ελπίδα της Ιταλικής Προεδρίας αλλά και των περισσοτέρων κρατών, ότι θα επιτευχθεί συμφωνία για το Σύνταγμα στη Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών, διαψεύστηκε. Οι διαπραγματεύσεις για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα κατέληξαν σε αποτυχία, εξαιτίας της άρνησης δύο χωρών, της Ισπανίας και της Πολωνίας, να δεχθούν το προτεινόμενο σύστημα ψηφοφορίας, τη «διπλή πλειοψηφία», καθώς και την «αναστάθμιση των ψήφων» υπέρ των χωρών με μεγάλο πληθυσμό. Οι 25 έλαβαν την απόφαση να μεταθέσουν για το 2004, επί ιρλανδικής προεδρίας, τις προσπάθειες για έγκριση του συντάγματος.

ε. Τίς πταίει ;

Η ευθύνη για την αποτυχία του εν λόγω εγχειρήματος βαρύνει ιδιαίτερα την Ισπανία, της οποίας η πολιτική εκφράζεται διαμέσω του Πρωθυπουργού της Χοσέ Μαρία Αθνάρ. Επέδειξε μία άτεγκτη στάση στο ζήτημα του συστήματος ψηφοφορίας για τη λήψη των αποφάσεων στο Συμβούλιο Υπουργών, επιθυμώντας τη διατήρηση του υπάρχοντος συστήματος της «σταθμισμένης ψήφου», όπως αυτό διαμορφώθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας, που ευνοεί σκανδαλωδώς την Ισπανία, παρέχοντας της 27 ψήφους έναντι 29 της Γερμανίας και Γαλλίας, χωρών δηλαδή με σαφώς μεγαλύτερο αριθμό κατοίκων. Με το προτεινόμενο σύστημα της «διπλής πλειοψηφίας» για τη λήψη μίας απόφασης απαιτείται να συγκεντρωθεί πλειοψηφία του 50% των χωρών, που αντιστοιχούν στο 60% του συνολικού πληθυσμού της Ένωσης, ενώ με το προτεινόμενο σύστημα «αναστάθμισης των ψήφων» η Ισπανία περιορίζεται στις 25 ψήφους στο Συμβούλιο Υπουργών.

3) ΙΣΠΑΝΙΑ

α. Προσχώρηση Ισπανίας στην Ε.Ο.Κ (Ε.Ε) – Ιστορική αναδρομή

Η Ισπανία, η οποία αποτέλεσε την «πέτρα του σκανδάλου» για το ναυάγιο των συνομιλιών για το ευρωπαϊκό σύνταγμα, προσεχώρησε στην Ε.Ο.Κ. επίσημα την 1^η Ιανουαρίου 1986, ταυτόχρονα με την Πορτογαλία. Η καλλιέργεια της ιδέας συμμετοχής της Ισπανίας στην ευρωπαϊκή ενοποίηση προσέκρουσε σε δύο σημαντικά εμπόδια, αφενός μεν το καθεστώς του δικτάτορα Φράνκο και η ιδιότητα της ως αποικιακού κράτους, αφετέρου δε η ιδέα του «Ισπανισμού» (Hispanidad), μίας κίνησης που παρουσιάστηκε στις αρχές της δεκαετίας του `30 και τόνιζε την ύπαρξη και διατήρηση ιδιαίτερων σχέσεων με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Η Ισπανία υπέβαλε αίτηση υποψηφιότητας προσδοκώντας τη σταθεροποίηση και την ενδυνάμωση της νεογέννητης δημοκρατίας, καθώς είχε μόλις αποτινάξει το δικτατορικό καθεστώς του

Φράνκο, αλλά και την αποκατάσταση του διεθνούς κύρους της και τον εκσυγχρονισμό και ανάκαμψη της βαρέως νοσούσης οικονομίας της. Η διαπραγμάτευση, όμως διήρκησε αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα (7 χρόνια), εξαιτίας, κυρίως, της γενικής κρίσης της Κοινότητας, της διαφορετικής δομής της οικονομίας της Ισπανίας-με κύρια χαρακτηριστικά τον υψηλό πληθωρισμό και το ιδιαίτερο αυξημένο ποσοστό ανεργίας-, της σύγκρουσης συμφερόντων των κρατών-μελών, της θεσμικής κρίσης της Κοινότητας και, τέλος, της ανάγκης να αλλάξει ένα σημαντικό μέρος της κοινοτικής νομοθεσίας, ώστε να συμπεριληφθεί και η Ισπανία. Εν τέλει, οι διαπραγματεύσεις ολοκληρώθηκαν επιτυχώς και η Συνθήκη προσχώρησης υπεγράφη την 12^η Ιουνίου 1985 και ετέθη σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1986, ταυτόχρονα με την Πορτογαλία, αυξάνοντας τον αριθμό των κρατών-μελών σε 12.

β. Συνταγματικό θεμέλιο της προσχώρησης της Ισπανίας στην Ε.Ε στο Ισπανικό Σύνταγμα της 27^{ης} Δεκεμβρίου 1978

Με την προοπτική πρόσχωρησής της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα η Ισπανία εισήγαγε στο Σύνταγμα της 27^{ης} Δεκεμβρίου του 1978 την ειδική διάταξη του άρθρου 93, που προβλέπει την αναγνώριση αρμοδιοτήτων σε όργανα διεθνών οργανισμών, και το οποίο απετέλεσε ακριβώς το συνταγματικό θεμέλιο της προσχώρησης της χώρας στην Ε.Ο.Κ (μετέπειτα Ε.Ε). Η συνταγματική αυτή μέριμνα ανταποκρινόταν, πρωτίστως, στην ανάγκη της συνταγματικής αποδοχής του κοινοτικού συστήματος, δηλαδή του ίδιου του γεγονότος της προσχώρησης, και δευτερευόντως, και κατά τρόπο έμμεσο, στις συνέπειες αυτής της αποδοχής, δηλαδή στην αρχή της υπεροχής του κοινοτικού κανόνα έναντι του εθνικού, όπως την εννοεί το κοινοτικό δίκαιο, στην πολιτική νομιμοποίηση και λειτουργική εφαρμογή του κοινοτικού κανόνα στην εσωτερική ισπανική έννομη τάξη.

Το άρθρο 93 του Ισπανικού Συντάγματος του 1978 ορίζει ότι: «Οργανικός νόμος θα μπορεί να επιτρέπει τη σύναψη συμφωνιών, με τις οποίες θα ανατίθεται σε διεθνή οργανισμό ή οργάνωση η άσκηση αρμοδιοτήτων, που πηγάζουν από το Σύνταγμα. Ανάλογα, με τις περιπτώσεις, είναι αρμόδια τα Γενικά Κόρτες (CORTES GENERALES) ή η Κυβέρνηση, για να εγγυηθούν την εκτέλεση αυτών των συμφωνιών και των αποφάσεων, που πηγάζουν από τους διεθνείς ή υπερεθνικούς οργανισμούς, στους οποίους έχουν παραχωρηθεί οι αρμοδιότητες».

Το άρθρο αυτό αποτελεί τη SEDES MATERIAE για τη συνταγματική θεμελίωση της προσχώρησης της Ισπανίας στην Ε.Ο.Κ. Με την εισαγωγή της διάταξης αυτής η άσκηση ενός μέρους της εξουσίας, που παραδοσιακά ανήκε αποκλειστικά σε όργανα της ισπανικής πολιτείας αναγνωρίζεται στα κοινοτικά όργανα. Το δε μέρος της εξουσίας που αναγνωρίζεται στα κοινοτικά όργανα δεν είναι εφάπαξ δεδομένο, αλλά διακρίνεται για το δυναμικό χαρακτήρα του. Ο προσδιορισμός του είναι «εν δυνάμει» και όχι «θέσει» εφικτός. Οι κοινοτικές πράξεις, άλλωστε, συνιστούν άλλοτε άσκηση νομοθετικής, άλλοτε εκτελεστικής και άλλοτε δικαστικής λειτουργίας ή, τέλος, διαχείριση εξωτερικών σχέσεων.

Η απόκτηση ειδικού συνταγματικού εξοπλισμού πριν από την προσχώρηση της χώρας στην Ε.Ε απετέλεσε μια σταθερή επιλογή των κρατών, που προετοίμαζαν την ένταξή τους, όπως για παράδειγμα η Ελλάδα (άρθρ. 28 παρ.2). Τα κράτη που επρόκειτο να προσχωρήσουν στην Ένωση δεν αποδέχονταν μόνο, όπως συνέβαινε με τα ιδρυτικά μέλη, τις αρχές και τους κανόνες των ιδρυτικών συνθηκών και τους καινοτόμους μηχανισμούς τους για τον περιορισμό της κυριαρχίας τους. Αποδέχονταν, επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, και το σύνολο του λεγόμενου «κοινοτικού κεκτημένου», τους κανόνες, δηλαδή, του

παραγώγου δικαίου που προέκυψαν από την πολύχρονη λειτουργία της Ένωσης.

γ. Απόφαση της 1^{ης} Ιουλίου 1992 του ισπανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ

Η Ισπανική Κυβέρνηση την 13.5.1992 ζήτησε από το Ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο¹, να γνωμοδοτήσει αν το νέο άρθρο 8 Β² της ΣΕΕ αντίκειται στο άρθρο 13 παρ. 2 του Ισπανικού Συντάγματος του 1978. Το δικαστήριο επιβεβαίωσε, καταρχήν, την προηγούμενη νομολογία του³, που θεωρούσε ότι η σχετική συνταγματική πρόβλεψη έχει αποκλειστική έννοια και δεν μπορεί να υπάρξει, με βάση αυτή, αναγνώριση και του παθητικού εκλογικού δικαιώματος. Επομένως, της κύρωσης μίας Συνθήκης που περιέχει τέτοια αναγνώριση, πρέπει να προηγηθεί συνταγματική αναθεώρηση, κατά τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 166 επ. του Ισπανικού Συντάγματος. Το άρθρο 93 δεν αποτελεί νόμιμη οδό για μια υπονοούμενη ή σιωπηρή αναθεώρηση του Συντάγματος, ενώ δεν είναι δυνατόν η παραβίαση συνταγματικών επιταγών μέσω μιας διεθνούς συνθήκης, να θεωρηθεί ως – σύμφωνη με το Σύνταγμα – μεταβίβαση αρμοδιοτήτων. Η αναθεωρητική εξουσία δεν είναι αρμοδιότητα που μπορεί να μεταβιβαστεί σε όργανα διεθνών οργανισμών, ενώ και το ίδιο το Σύνταγμα δεν επιτρέπει την αναθεώρησή του με άλλον τρόπο από εκείνον των άρθρων 166 επ.

Επιπλέον, το ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο εξήτασε, χωρίς μάλιστα να έχει προκληθεί αυτο από το αρχικό ερώτημα της Κυβέρνησης, το συμβατό ή μη του εκλογικού δικαιώματος των αλλοδαπών προς την αρχή της εθνικής κυριαρχίας του άρθρου 1 παρ. 2

¹ βλ. άρθρο 159 επ. του ισπανικού Συντάγματος

² άρθρ. 8B ΣΕΕ : «Κάθε πολίτης της Ένωσης που κατοικεί σε κράτος- μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοος έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους»

³ απόφαση 108/1992, σε γερμανική μετάφραση στην EuGRZ 1993 σελ.285 επ.και απόφαση 112/1991

του ισπανικού Συντάγματος.⁴ Δέχθηκε συγκεκριμένα, ότι η αναγνώριση στους αλλοδαπούς του δικαιώματος να συμμετέχουν σε εκλογές αντιπροσωπευτικών οργάνων θα μπορούσε να αμφισβητηθεί, ενόψει της διάταξης αυτής, εάν επρόκειτο για όργανα που ασκούν αρμοδιότητες, οι οποίες τους δίνονται άμεσα από το Σύνταγμα ή τους καταστατικούς χάρτες αυτονομίας και σχετίζονται προς την κυριαρχία του ισπανικού λαού. Εντούτοις, εν προκειμένω δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση, εφόσον πρόκειται για εκλογές οργάνων της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

δ. Επιπτώσεις της απόφασης του Συνταγματικού Δικαστηρίου

Ύστερα από την απόφαση αυτή, τα ισπανικά νομοθετικά σώματα προχώρησαν σχεδόν ομόφωνα σε αναθεώρηση του άρθρου 13 παρ. 2 του Συντάγματος, κατα τη ρητή επιταγή του άρθρου 95 του Συντάγματος, το οποίο ορίζει στην πρώτη παράγραφο ότι : « Η κατάρτιση διεθνούς συνθήκης, που περιέχει διατάξεις αντίθετες προς το Σύνταγμα, θα χρειάζεται την προηγούμενη συνταγματική αναθεώρηση.» Στη δεύτερη δε παράγραφο ορίζεται ότι « η Κυβέρνηση ή οποιαδήποτε από τις Βουλές μπορούν να ζητήσουν από το Συνταγματικό Δικαστήριο να αποφανθεί αν υπάρχει ή όχι αντίθεση». Η αναθεώρηση αυτή απετέλεσε, μάλιστα, και την πρώτη από το 1978, που τέθηκε σε ισχύ το Σύνταγμα. Προσετέθησαν, έτσι, στην ως άνω διάταξη του άρθρου 13 παρ. 2 οι λέξεις «και παθητικό» (εννοείται εκλογικό δικαίωμα για αλλοδαπούς – κοινοτικούς ημεδαπούς). Είναι χαρακτηριστική, δε, η ταχύτητα της διαδικασίας : Η απόφαση του Δικαστηρίου δημοσιεύθηκε την 1.7.1992 και ο αναθεωρητικός του Συντάγματος νόμος την 28.8.1992⁵. Η αναθεώρηση ακολούθησε τη συνήθη διαδικασία του άρθρου 167, η οποία αφορά την τροποποίηση στοιχείων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο του

---

⁴ «Ο ισπανικός λαός από τον οποίο πηγάζει όλη η κρατική εξουσία είναι φορέας της εθνικής κυριαρχίας»

⁵ βλ. όπ. υποσημ. 6

άρθρου 168 του Συντάγματος, ενώ δεν ακολούθησε επικύρωση της απόφασης αναθεώρησης με δημοψήφισμα⁶.

4) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Ακολουθώντας, συνεπώς, την πάγια επιλογή των υπολοίπων κρατών – μελών, **η Ισπανία** που δε διέθετε εξ αρχής το κατάλληλο συνταγματικό πλαίσιο για την θεμελίωση των εκτεταμένων και ποιοτικά νέων περιορισμών της κυριαρχίας της, συνεπεία της προσχώρησης, **προέβη στην αναθεώρηση του Καταστατικού της Χάρτη (άρθρο 93) ειδικά για αυτό τον σκοπό.**

2. **Το Σύνταγμα της Ε.Ε εθεωρείτο το πιο σημαντικό σχέδιο της ενωμένης Ευρώπης,** που θα επισφράγιζε τη νέα διευρυμένη Ε.Ε των 25 κρατών-μελών και θα επέτρεπε σε αυτή να **διαδραματίσει ένα μείζονα πολιτικό ρόλο στη διεθνή σκηνή,** λειτουργώντας πλέον ως **κρατική οντότητα ομοσπονδιακής φύσης.** Το Ευρωσύνταγμα, όμως, έγινε ο ύφαλος στον οποίο προσέκρουσε η Ευρώπη. Υπάρχουν ήσσονες λόγοι για αυτήν την αποτυχία, σημαντικότερος, ωστόσο, είναι, ότι τα συμφέροντα κάθε κράτους δεν συμβιβάζονται με το όραμα της ενοποίησης. Η διαπίστωση αυτή οδηγεί με τη σειρά της σε δύο **νέα πολιτικά συμπεράσματα :** αφενός ωθεί στην **επανενίσχυση με δυναμικό τρόπο των εθνικών κρατών και των ιδιαίτερων συμφερόντων τους εις βάρος των ευρωπαϊκών διαδικασιών,** αφετέρου θέτει επί τάπητος το **θέμα του «σκληρού πυρήνα», «των ομάδων πρωτοπόρων χωρών»,** που επιθυμούν μια πολύ βαθύτερη και ταχύτερη ολοκλήρωση ανάμεσά τους – γεγονός που αντικειμενικά οδηγεί στην **Ευρώπη των δύο ή πολλών ταχυτήτων.**

---

⁶ βλ. EUROPEAN PUBLIC LAW SERIES - VOLUME XXIX - THE CONSTITUTIONAL REVISION IN TODAY' S EUROPE , Giuliano Amato – Guy Braibant – Evangelos Venizelos , Constitutional Reform in Spain , Juan Fernando Lopez Aguilar, σελ 205 επ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. «ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ – Ρόλος, Σημασία, Περιεχόμενο». ΕΚΕΜ, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
2. «ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ», Νίκος Σκανδάμης
3. «ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ», Δονάτος Παπαγιάννης
4. «ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ», Κώστας Γ. Μαυριάς
5. «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ», Π.Ν. Στάγκος, Ε.Ρ. Σαχπεκίδου
6. «EUROPEAN PUBLIC LAW SERIES - VOLUME XXIX - THE CONSTITUTIONAL REVISION IN TODAY' S EUROPE , Giuliano Amato – Guy Braibant – Evangelos Venizelos , Constitutional Reform in Spain , Juan Fernando Lopez Aguilar»

ΑΡΘΡΑ ΑΠΟ ΝΟΜΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. «Η Συνταγματική θεμελίωση της προσχώρησης στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες», Γιώργος Παπαδημητρίου , ΕΔΔ 1985
2. «Νομικά προβλήματα από την προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα» . [Συνέδριο στην Ευρωπαϊκή Ακαδημία του Otzenhausen (Γερμανία) 6-8 Δεκεμβρίου 1985], ΕΕυρΔ 1985

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. www.eu2004.ie
2. www.europa.eu.int
3. www.dsanet.gr
4. www.georama.gr
5. www.kathimerini.gr
6. www.dolnet.gr
7. www.patris.gr
8. www.media.uoa.gr
9. www.parembasis.gr

10. www.skairadio.gr
11. www.ekem.gr
12. www.eu2003.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία αναπτύσσεται η ιστορική πορεία της ΕΕ, ήδη από την ίδρυσή της, που έχει ως στόχο την ευρωπαϊκή της ολοκλήρωση και τη δημιουργία μίας πολιτικής ένωσης, ενός κράτους ομοσπονδιακής υφής, που θα επιτευχθεί με τη θέσπιση του πρώτου Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Επιπλέον, αναλύεται το άρθρο 93 του ισπανικού Συντάγματος -αντίστοιχου με το άρθρο 28 παρ. 2,3 του ελληνικού-, που απετέλεσε το συνταγματικό θεμέλιο ένταξης της Ισπανίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Σημειωτέον δε είναι, ότι η Ισπανία, εισήγαγε στο Σύνταμά της την εν λόγω ειδική διάταξη, ακριβώς με την προοπτική προσχώρησής της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η υπο κρίση διάταξη επιτρέπει τη σύναψη συμφωνιών, με τις οποίες θα ανατίθεται σε διεθνή οργανισμό ή οργάνωση η άσκηση αρμοδιοτήτων, που πηγάζουν από το Σύνταγμα. Κρίσιμη είναι και μία απόφαση του Ισπανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, που κλήθηκε να γνωμοδοτήσει αν το νέο άρθρο 8 Β της ΣΕΕ αντίκειται στο άρθρο 13 παρ. 2 του Ισπανικού Συντάγματος του 1978. Το Δικαστήριο έκρινε, ότι της αναγνώρισης και του παθητικού εκλογικού δικαιώματος, μέσω της κύρωσης μίας Συνθήκης που εμπεριέχει αυτό, πρέπει να προηγηθεί συνταγματική αναθεώρηση, κατά τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 166 επ. του Ισπανικού Συντάγματος, ενώ το άρθρο 93 δεν αποτελεί νόμιμη οδό για μια υπονοούμενη ή σιωπηρή αναθεώρηση του Συντάγματος. Ως εκ τούτου, υποστηρίζεται η άποψη, ότι το άρθρο 93 του Ισπανικού Συντάγματος, με την ερμηνεία που του έχει δοθεί, δεν αφήνει περιθώριο προσχώρησης σε ένα ευρωπαϊκό κράτος με

ομοσπονδιακή υφή, προοπτική που διαφαίνεται με την ψήφιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

NΟΜΟΛΟΓΙΑ (με σχόλια)

Απόφαση της 1^{ης} Ιουλίου 1992 του ισπανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ

Η Ισπανική Κυβέρνηση την 13.5.1992 ζήτησε από το Ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο⁷, να γνωμοδοτήσει αν το νέο άρθρο 8 Β⁸ της ΣΕΕ αντίκειται στο άρθρο 13 παρ. 2 του Ισπανικού Συντάγματος του 1978. Το δικαστήριο επιβεβαίωσε, καταρχήν, την προηγούμενη νομολογία του⁹, που θεωρούσε ότι η σχετική συνταγματική πρόβλεψη έχει αποκλειστική έννοια και δεν μπορεί να υπάρξει, με βάση αυτή, αναγνώριση και του παθητικού εκλογικού δικαιώματος. Επομένως, της κύρωσης μίας Συνθήκης που περιέχει τέτοια αναγνώριση, πρέπει να προηγηθεί συνταγματική αναθεώρηση, κατά τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 166 επ. του Ισπανικού Συντάγματος. Το άρθρο 93 δεν αποτελεί νόμιμη οδό για μια υπονοούμενη ή σιωπηρή αναθεώρηση του Συντάγματος, ενώ δεν είναι δυνατόν η παραβίαση συνταγματικών επιταγών μέσω μιας διεθνούς συνθήκης, να θεωρηθεί ως – σύμφωνη με το Σύνταγμα – μεταβίβαση αρμοδιοτήτων. Η αναθεωρητική εξουσία δεν είναι αρμοδιότητα που μπορεί να μεταβιβαστεί σε όργανα διεθνών οργανισμών, ενώ και το ίδιο το Σύνταγμα δεν επιτρέπει την αναθεώρησή του με άλλον τρόπο από εκείνον των άρθρων 166 επ.

Επιπλέον, το ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο εξήτασε, χωρίς μάλιστα να έχει προκληθεί αυτο από το αρχικό ερώτημα της Κυβέρνησης, το συμβατό ή μη του εκλογικού δικαιώματος των αλλοδαπών προς την αρχή της εθνικής κυριαρχίας του άρθρου 1 παρ. 2

⁷ βλ. άρθρο 159 επ. του ισπανικού Συντάγματος

⁸ άρθρ. 8B ΣΕΕ : «Κάθε πολίτης της Ένωσης που κατοικεί σε κράτος- μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοος έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους»

⁹ απόφαση 108/1992, σε γερμανική μετάφραση στην EuGRZ 1993 σελ.285 επ.και απόφαση 112/1991

του ισπανικού Συντάγματος.¹⁰ Δέχθηκε συγκεκριμένα, ότι η αναγνώριση στους αλλοδαπούς του δικαιώματος να συμμετέχουν σε εκλογές αντιπροσωπευτικών οργάνων θα μπορούσε να αμφισβητηθεί, ενόψει της διάταξης αυτής, εάν επρόκειτο για όργανα που ασκούν αρμοδιότητες, οι οποίες τους δίνονται άμεσα από το Σύνταγμα ή τους καταστατικούς χάρτες αυτονομίας και σχετίζονται προς την κυριαρχία του ισπανικού λαού. Εντούτοις, εν προκειμένω δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση, εφόσον πρόκειται για εκλογές οργάνων της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

---

¹⁰ «Ο ισπανικός λαός από τον οποίο πηγάζει όλη η κρατική εξουσία είναι φορέας της εθνικής κυριαρχίας»